

**Referat fra
Adoptionsnævnets landsmøde
for de amtskommunale
adoptionssamråd**

Middelfart den 9.-10.marts 2006

Indhold:

Velkomst og orientering om nævnets arbejde ved formand for Adoptionsnævnet, højesteretsdommer Vibeke Rønne	3
Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge, dr.med. Thure Krarup om overvægt hos adoptionsansøgere og HIV hos børn	8
Linda Berkowitz fortæller sin historie som eneadoptant, herunder om de uforudsete vanskeligheder hun har oplevet i forbindelse med adoptionen af sin datter.	10
Mariannne Wung-Sung og Mette Garnæs, DanAdopt: Erfaringer med enlige adoptanter set fra organisationens perspektiv	10
Medlem af Adoptionsnævnet, psykolog Marie Gammeltoft om forundersøgelse af enlige ansøgere, herunder brugen af psykologiske undersøgelser	14
Forfatteren Bertill Nordahl: ”Om det faderlige og det moderlige”	18
Medlemmer af Adoptionsnævnet, journalist Jens Ringberg og konsulent Stig Fog orienterer om arbejdet i nævnet.	19
Vibeke Rønne og medlem af Adoptionsnævnet, forvaltningsdirektør Birgit Skov Jensen om ”åbne adoptioner”, herunder plenumdrøftelser om emnet.	20
Præsentation af post adoptionsprojekt i Københavns Amt ved psykolog Birgit Cederholm og socialrådgiver Kirsten Graakjær.....	30
Præsentation af post adoption services i Frederiksborg Amt ved psykolog Birgit Tarnow.....	34
Vibeke Rønne afslutter landsmødet	37

Bilag:

Bilag 1: Vibeke Rønnes indlæg

Bilag 2: Thure Krarups indlæg

Bilag 3: DanAdopts indlæg

Bilag 4: Marie Gammeltofts indlæg

Bilag 5: Birgit Skov Jensens indlæg

Bilag 6: Birgit Tarnows indlæg

Torsdag den 9. marts 2006

Velkomst og orientering om nævnets arbejde ved formand for Adoptionsnævnet, højesteretsdommer Vibeke Rønne

Vibeke Rønne bød velkommen til nævnets 5. landsmøde, som vil blive det sidste i den aktuelle form på grund af strukturreformen, der træder i kraft den 1. januar 2007. Nævnets 9 øvrige medlemmer præsenterede sig.

Vibeke Rønne præsenterede herefter programmet for landsmødet, hvor hovedtemaerne er ansøgers helbredsforhold, enlige ansøgere, åbne adoptioner og Post Adoption Services. Programmet afspejler i vidt omfang amternes ønsker, og Vibeke Rønne opfordrede deltagerne til at stille spørgsmål og skabe debat.

Vibeke Rønne orienterede herefter kort om statistiske oplysninger vedrørende nævnets sagsbehandling. Nævnet har således i 2005 behandlet 46 klagesager, hvortil kommer sager vedrørende matching, iværksættelse af speciallægeundersøgelser m.v. Størstedelen af klagesagerne vedrører spørgsmål om aldersdispensation, navnlig vedrørende bestemmelsen i godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 1 ("noget yngre").

Vibeke Rønne orienterede endelig generelt om følgende emner: Forvaltningslovens krav til afgørelser, enlige ansøgere i faste samlivsforhold, uanvendelige godkendelsesrammer, Kina og Sydafrika:

Forvaltningslovens krav til afgørelser:

Emnet har tidligere været drøftet på landsmødet i 2002, hvor Folketingets Ombudsmand holdt et indlæg herom. Det er imidlertid fortsat nævnets vurdering, at samrådene kan blive bedre til at håndtere de forvaltningsmæssige aspekter i sagerne, da nævnet i en stor del af sagerne udtaler kritik af bl.a. samrådets begrundelser for afgørelserne.

I forvaltningslovens §§ 22 og 24 reguleres kravene til begrundelser. Det er nævnets erfaring, at samrådene i begrundelserne i højere grad bør henvise til relevante bestemmelser i godkendelsesbekendtgørelsen frem for blot til den generelle bestemmelse i § 2 i adoptionsloven. Der er ofte tale om skønsmæssige afgørelser, hvor praksis dog fastlægger relativt klare retningslinier, hvorfor man bør huske i begrundelserne at beskrive relevant praksis, herunder at forholde sig til

parternes argumenter i forhold til praksis. Samrådene kan også hente inspiration i nævnets afgørelser.

Vibeke Rønne fremhævede som eksempel på en mangelfuld begrundelse, hvis der i en sag om afslag på grund af helbredsforhold alene henvises til retningslinierne i helbredsvejledningen uden at sammenholde disse med sagens konkrete omstændigheder. Herudover er det ikke tilstrækkeligt, at en afgørelse meddeles ansøgerne blot ved fremsendelse af samrådsprotokollen.

Nævnet har drøftet, hvornår der er tale om en afgørelse, der skal begrundes. Det er fast antaget, at beslutninger om iværksættelse af speciallægeundersøgelser er afgørelser i forvaltningslovens forstand, som kræver begrundelse og klagevejledning. Hensynet til borgerne tilsiger også, at denne type afgørelser bør begrundes.

Når samrådene modtager en klage over en afgørelse, skal klagen videresendes til nævnet, idet samrådet ikke må genoptage sagen, selvom der måtte være fremkommet nye oplysninger. At samrådet ikke har mulighed for at genoptage sagen forhindrer imidlertid ikke, at samrådet kan afgive en udtalelse på baggrund af klagen. Navnlig hvis ansøgerne samtidig klager over sagsbehandlingen, eller hvis de i øvrigt fremfører nye oplysninger, bør samrådet udtale sig om de enkelte klagepunkter i fremsendelsesbrevet til nævnet. I sager, der påklages i fase 1 af undersøgelses- og godkendelsesforløbet, bør samrådet endvidere anføre, hvorvidt der er taget stilling til samtlige generelle betingelser i fase 1.

Enlige ansøgere i faste samlivsforhold:

Nævnet har truffet flere afgørelser herom og har i den forbindelse taget udgangspunkt i motiverne til den seneste ændring af adoptionsloven (L40/FT 1998/99), hvoraf det fremgår, at en person, der lever i fast samliv uden at være gift, er at betragte som enlig. Ifølge Familiestyrelsens vejledning om international adoption bør man i disse situationer også vurdere, om samleveren opfylder de generelle godkendelseskrav vedrørende alder, helbred, sociale forhold m.v. Selvom den enlige ansøger lever i et fast samliv, skal de yderligere krav til enliges ressourcer stadig være opfyldt.

Nævnet har set eksempler, hvor eksempelvis søskende bor sammen. Også i disse situationer vil det være relevant at undersøge den person, som ansøgeren bor sammen med, i hvert fald hvis denne må antages at ville få en rolle i forhold til barnet. Der stilles ikke krav om, at denne person opfylder de generelle betingelser for godkendelse, men forhold hos den pågældende vil kunne medføre, at der bør meddeles afslag.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, spurgte om baggrunden for, at en samlever ikke skal deltage i adoptionsforberedende kursus, når personen skal inddrages i forløbet og vil kunne have gavn af kurset.

Vibeke Rønne svarede, at nævnet ikke har drøftet dette, da kursusdeltagelse henhører under Familiestyrelsen. Ifølge reglerne er det alene adoptanten, der skal på kursus.

Ole Bergmann, DanAdopt, spurgte om baggrunden for, at man ikke betragter registrerede partnere som faste samlevende, når de ikke er „gift“.

Vibeke Rønne svarede, at registrerede par i denne sammenhæng betragtes som gifte, hvilket følger af lov om registreret partnerskab. Det er udtrykkeligt bestemt, at denne gruppe ikke må adoptere. Enlige homoseksuelle kan derimod godkendes som adoptanter. Der er formentlig enlige, der ikke oplyser om eventuel homoseksualitet i forbindelse med forundersøgelsen. Samrådene bør så vidt muligt forsøge at afdække dette.

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune, spurgte i hvor høj grad en enlig ansøgers samlever bør inddrages i undersøgelsesforløbet, herunder om samleveren i fase 3 tillige skal vurderes som egnet til at adoptere.

Vibeke Rønne svarede, at der ikke skal træffes afgørelse i forhold til samleveren, men at samleverens forhold kan medføre, at ansøgeren ikke kan godkendes. Samleveren bør derfor inddrages med henblik på at vurdere pågældendes ressourcer, herunder om samleveren må antages at påvirke ansøgerens ressourcer i en negativ retning.

Ruth Nissen, Københavns Kommune, spurgte, om de personer, som en enlig ansøger lever sammen med i et kollektiv, også skal opfylde kravene til godkendelse.

Vibeke Rønne svarede, at det afhænger af karakteren af bofællesskabet, men at nævnet eksempelvis har haft en konkret sag med to samlevende søskende, hvor ansøgerens søster klart burde være blevet inddraget i undersøgelsen, da hun også ville blive en primær omsorgsperson for barnet. Det er således afgørende, hvor tætte relationer, der er mellem ansøgeren og andre medlemmer i bofællesskabet, herunder hvilken rolle de vil få i relation til et barn.

Uanvendelige godkendelsesrammer:

Indholdet af godkendelsesrammerne er navnlig relevant i forbindelse med følgende 2 forhold:

- om et barn kan matches inden for rammen (eventuel udvidelse af godkendelsen)
- overvejelserne i forbindelse med meddelelsen af en godkendelsesramme

I forhold til udvidelse af godkendelsen har nævnet den 27. februar 2006 udsendt en generel henstilling vedrørende anvendelsen af godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 3. Det er organisationernes ansvar at børn stilles i forslag inden for ansøgernes godkendelsesramme. Nævnet har hidtil flere gange udtalt, at den omstændighed, at der er bragt et barn i forslag uden for rammen, ikke i sig selv udgør særlige omstændigheder, der kan begrunde en dispensation. I relation til § 6, stk. 2, nr. 3, er det hensynet til barnet, der er bærende. Nævnet har hidtil været forholdsvis restriktiv i sin praksis og også tillagt aldersforskellen betydning. Således er der som udgangspunkt ikke meddelt aldersdispensation, hvis aldersforskellen er større end 45 år og 365 dage.

I forhold til samrådenes meddelelse af godkendelsesrammer i undersøgelsesforløbet, bør ansøgere vejledes om konsekvenserne af valget af en aldersramme, hvilket nævnet har beskrevet i en generel henstilling af 6. oktober 2005. Nævnet har endnu ikke haft lejlighed til at tage stilling til, om søskendeafstand på mindre end 9 måneder kan accepteres, men et krav om naturlig søskenderækkefølge må efter praksis opretholdes.

Godkendelsesrammer bør udformes med intervaller på 12 måneder, og rammen bør som udgangspunkt kunne blive aktuel i første godkendelsesperiode (2 år).

Herudover opstår spørgsmålet om, hvor aktuel/hypotetisk rammen må være i den første godkendelsesperiode. Nævnet har i en afgørelse givet afslag på godkendelse, hvor rammen først ville kunne anvendes 21 måneder efter ansøgningstidspunktet, men praksis er endnu ikke fastlagt for så vidt angår en nedre grænse. Nævnet har hørt de formidlende organisationer over emnet, og organisationerne har svaret, at godkendelsesrammernes uanvendelighed skaber et visitationsproblem, men der lægges ikke op til bestemte krav om, at rammerne skal være aktuelle med et bestemt antal måneder.

Kina:

Vibeke Rønne orienterede om 2 forhold vedrørende Kina, dels de nye retningslinier vedrørende aldersrammer, dels en skandale, der er rapporteret fra Hunan provinsen.

De kinesiske myndigheder meddelte den 17. januar 2006, at man fremover alene ønskede at modtage sager vedrørende ansøgere, der er godkendt til at modtage børn i alderen 0-2 år eller

ældre end 6 år eller handicappede. Familiestyrelsen har i februar 2006 spurgt CCAA, om man skal forstå meddelelsen sådan, at der ikke længere kan sendes sager vedrørende godkendelser på 12-36 måneder, og organisationerne er i mellemtiden blevet bedt om at berostille disse sager. Samrådene vil på baggrund af dette få en ny opgave med at vejlede ansøgere om de nye regler, således at de forholder sig realistisk til deres måske mere begrænsede muligheder.

I nævnets generelle henstilling af 27. februar 2006 vedrørende anvendelsen af godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 3, meddeles det bl.a., at forhold omkring formidlingssituationen som udgangspunkt ikke udgør særlige omstændigheder. Dette betyder, at situationen i Kina som udgangspunkt ikke kan begrunde aldersdispensation. Der bør efter nævnets opfattelse ikke ske positiv forskelsbehandling af personer, der ønsker at adoptere fra Kina, uanset at de tidligere har adopteret fra Kina. Nævnet har dog endnu ikke behandlet sager om spørgsmålet.

Nævnet modtaget orientering om, at børn fra et bestemt børnehjem i Hunan provinsen muligvis ikke har været frigivede til adoption. Danmark har modtaget børn fra dette børnehjem. Nævnet søger pt. at afdække de pågældende børns baggrund.

Sydafrika:

Nævnets tilsyns- og informationsrejse foregik i 2005 i Sydafrika, hvor nævnet udover at undersøge adoptionsområdet/formidlingen havde fokus på kravene til HIV tests.

Forud for rejsen var alle matchingsager blevet indkaldt fra organisationerne, og ved gennemgangen af disse har nævnet skærpet sine krav til pædiatererklæringerne, idet nævnet har lagt vægt på, at ansøgerne som lægmænd bør bibringes en klar forståelse af de helbredsmæssige forhold og risici, der beskrives i erklæringerne.

Tina Schwenson, AC, anførte, at hun netop havde besøgt Sydafrika, hvor der var blevet efterlyst noget feedback fra nævnet, eventuelt i form af rejserapporten oversat til engelsk.

Vibeke Rønne tilkendegav, at det var nævnets forventning, at organisationerne giver feedback til afgiverlandene, da organisationerne har den løbende kontakt, mens nævnet mere overordnet fører tilsyn med organisationernes virksomhed i udlandet.

Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge, dr.med. Thure Krarup om overvægt hos adoptionsansøgere og HIV hos børn

Thure Krarup indledte med at understrege vigtigheden af, at der i helbredssagerne foretages en individuel, konkret vurdering. Helbredsvejledningen fra 2002 kan derfor ikke anvendes alene men angiver de generelle retningslinier på området.

Overvægt:

Ifølge helbredsvejledningen vurderes overvægt ud fra BMI (Body Mass Index). Normalvægt er BMI på op til 25, mens BMI i størrelsen 25-30 er udtryk for overvægt og BMI på mere end 30 er udtryk for fedme. Der findes statistikker for betydningen af BMI, som ret præcist kan angive prognosen for forventet dødelighed.

Da den forventede dødelighed for de efterfølgende 20 år for henholdsvis mænd og kvinder i alderen 25, 40 og 50 år er stigende med alderen, er der stor forskel på at adoptere som 25-årig eller som 40-årig. Den yngre ansøger har ikke samme dødelighed som den ældre ansøger, hvorfor man nødvendigvis også kan acceptere større risikofaktorer - højere BMI - hos en yngre ansøger (jf. bilag nr. 2).

En artikel fra 1999 bragt i New England Journal of Medicine viser ud fra en undersøgelse af en større gruppe mænd og kvinder dødelighedsrisikoen på baggrund af en række faktorer såsom BMI, køn og rygning. Nævnet har i sin vurdering af sager om overvægt anvendt dette statistiske materiale.

Som eksempel på anvendelsen af de statistiske oplysninger fremhævede Thure Krarup den afgørelse, som er offentliggjort på nævnets hjemmeside som resume nr. 64. Sagen omhandlede en 32-årig kvinde med et BMI på 37. Kvinden har som udgangspunkt en forventet dødelighed for de efterfølgende 20 år på 4,5%, der øges som følge af rygning og overvægten, hvilket i alt giver forventet dødelighed på 6%. Da en 40-årig normalvægtig mand har større forventet dødelighed, var ansøgerindens helbredsmæssige forhold ikke til hinder for godkendelse.

Afgørelsen som fremgår af resume nr. 20 på nævnets hjemmeside omhandlede en 32-årig mand med et BMI på 38. Manden har som udgangspunkt en forventet dødelighed på 7,5%, hvilket øges på grund af rygning og overvægt til i alt 15%. Nævnet vurderede, at den forventede dødelighed var så høj, at den var til hinder for godkendelse.

Afgørelsen, som fremgår af resume nr. 31, omhandlede en 29-årig kvinde med et BMI på 39,5. På grund af hendes unge alder havde hun som udgangspunkt en forventet dødelighed på knap 5% trods overvægten, hvilket ikke var til hinder for godkendelse.

Pia Brandsnes, Adoption & Samfund, spurgte, om overvægtsundersøgelsen udelukkende var baseret på hvide mennesker, og om samme tal gør sig gældende for personer med anden etnisk oprindelse.

Thure Krarup svarede, at undersøgelsen omfatter både hvide og sorte mennesker, og at der er særskilt statistik for hver gruppe. Han bekræftede, at der er forskelle i tallene for forskellige etniciteter og bemærkede, at der ikke findes statistik på eksempelvis asiater, hvilket gør statistikken uegnet til vurdering af en overvægtig asiatisk adoptionsansøger.

Jens Seier, Nordjyllands Amt, spurgte om omfanget af en persons rygning er uden betydning for den forventede dødelighed.

Thure Krarup svarede, at den øgede risiko er til stede uanset omfanget af rygning, men at den vil være større, jo mere man ryger.

HIV:

Nævnet har efter sin tilsynsrejse til Sydafrika undersøgt hvilke retningslinier, der bør gælde i relation til HIV tests af børn i forslag til adoption. Navnlig i Sydafrika er HIV et problem, og under rejsen blev spørgsmålet drøftet på møder med læger og virologer.

Hvis et barn fødes af en HIV positiv kvinde, vil barnet i de fleste tilfælde have de antistoffer, som moren har. Disse vil først forsvinde efter 18 måneder, og indtil da kan man ikke med sikkerhed konstatere, hvorvidt barnet er smittet. Da man af hensyn til barnet ikke bør vente 18 måneder forud for en adoption, har nævnet i sine retningslinier besluttet, at man efter 6 måneder kan kategorisere et barn inden for en almen godkendelse, idet man på dette tidspunkt med mere end 99% sikkerhed kan udelukke, at barnet er HIV positivt. Nævnet overvejer aktuelt, om retningslinierne fremover bør ændres på baggrund af den viden, som er opnået under rejsen i Sydafrika.

Det forholder sig sådan, at der anvendes PCR tests til at teste for Hiv virus. Børnene testes efter 6 uger med henblik på behandling, hvis de er smittede med HIV. Så godt som alle børn testes positive ved de første PCR tests, og den følgende PCR test efter 12-14 uger er for manges ved-

kommende også positiv. Det er afgørende, at de to PCR tests er negative, men på grund af stort arbejdspress på laboratorierne kan forbytning og fejlmærkning forekomme, hvilket udgør en risiko for fejlkilder.

Tina Schwenson, AC, spurgte, om to negative PCR tests taget med mellemrum med sikkerhed kan udelukke en eventuel senere positiv test.

Thure Krarup svarede, at hvis man tester efter f.eks. 4 og 8 uger, vil der kunne være 2 negative tests og senere en positiv test. Tidspunktet for foretagelsen af tests er derfor vigtig, og man bør også tage højde for, om barnet eksempelvis kan være blevet smittet via amning fra en anden kvinde end den biologiske mor.

Linda Berkowitz fortæller sin historie som eneadoptant, herunder om de uforudsete vanskeligheder hun har oplevet i forbindelse med adoptionen af sin datter.

Indlægget blev ikke refereret.

Marianne Wung-Sung og Mette Garnæs, DanAdopt: Erfaringer med enlige adoptanter set fra organisationens perspektiv

Marianne Wung-Sung tilkendegav indledningsvis, at hun og Mette Garnæs på DanAdopts vegne ønskede at gøre opmærksom på deres erfaringer med enlige adoptanter, herunder de vanskeligheder, der kan være forbundet med at adoptere som enlig, idet vanskelighederne af DanAdopt opleves som et stigende problem, der påvirker formidlingen.

Marianne Wung-Sung anførte videre, at der i 2004 blev godkendt i alt 76 eneadoptanter, og at DanAdopt tegner sig for ca. 40%. Selvom det ikke er muligt at generalisere, er der visse typiske karakteristika for de enlige ansøgere samt tilbagevendende problemstillinger. DanAdopt har opstillet en række fokusområder, som organisationen har brugt tid på at reflektere over og vil beskrive i dagens indlæg med henblik på at skabe en drøftelse af, hvordan praksis kan justeres i forhold virkeligheden (jf. bilag nr. 3).

Loven og paradokserne:

Mette Garnæs påpegede, at DanAdopt ikke har en skjult dagsorden om at protestere mod eneansøgere. For så vidt angår fokusområdet ”Loven og paradokserne” ønskedes fokus på hensynene bag lovgivningen i forhold til den aktuelle virkelighed.

Godkendelsesprocenten for enlige er næsten lige så høj som for par samtidig med, at antallet af eneansøgere er stigende. Ifølge Familiestyrelsens vejledning om international adoption skal enlige have nogle yderligere ressourcer og kvalifikationer, idet det dog er uklart, hvad der præcist kræves, ligesom det kan være uklart, hvornår et netværk kan vurderes som tilstrækkeligt, idet kvaliteten heraf kan variere med hensyn til muligheden for at opnå støtte og hjælp.

I forhold til enlige ansøgere i faste samlivsforhold betragtes samleveren som en ressource for den enlige, selvom samleveren ikke er forpligtet i forhold til barnet. Det virker paradoksalt, at registrerede partnere ikke kan godkendes, når begge parter i et sådant forhold forpligtes i forhold til barnet.

For eneansøgere er opgaven med at tage sig af barnet i begyndelsen ekstra vanskelig. Halvdel af Danadopts enlige ansøgere oplever, at de ikke kan bruge deres netværk til de problemer, der kan opstå i forbindelse med adoptionen. Det er ofte svært for dem at være alene om opgaven og svært for dem at opnå hjælp fra andre. Ægtefæller har til forskel herfra hinanden, og DanAdopt oplever i stigende grad, at enlige bruger organisationen frem for deres eget netværk, når de har behov for støtte, hvorfor rådgiverne i DanAdopt bliver en slags ”professionelle venner”. DanAdopt har også til opgave at visitere adoptanterne til den rette hjælp.

Ældre ansøgere – ældre børn:

Marianne Wung-Sung redegjorde for, at det var DanAdopts oplevelse, at flere og flere godkendes som adoptanter til større børn, hvilket kræver flere ressourcer. Det virker paradoksalt, at det er de ældre og de enlige ansøgere, der adopterer disse børn, og mange oplever da også store vanskeligheder. DanAdopt har flere gange hørt fra enlige, at de har været vant til at være alene og har klaret sig selv, men at de efter at have adopteret savner en sparringspartner.

De eneadoptanter, der lever i faste samlivsforhold, klarer sig efter DanAdopts opfattelse generelt bedre. Selvom mange af de enlige ansøgere har følt sig velforberejdede på adoptionen, er virkeligheden alligevel kommet som et chok. DanAdopt har altid en hjemkomstsamtale med familierne efter adoptionen, og på dette tidspunkt fortæller kun de færreste om problemer, men for manges vedkommende skyldes dette mest, at det er vanskeligt for dem at være åbne om de vanskeligheder, de oplever, selvom navnlig de enlige reelt har et stort behov for at tale om det.

Mette Garnæs orienterede videre om DanAdopts overvejelser vedrørende forberedelsen af adoptanterne, herunder om muligheden for at etablere særlige kurser for enlige eller at sætte mere fokus på deres situation efter adoptionen, hvor det viser sig, at mange føler sig magtesløse. Amterne kunne eventuelt gøre mere ud af hjemmebesøg hos enlige, der kunne som et forebyggende tilbud etableres forældregrupper for enlige med deltagelse af en professionel, eller det kunne overvejes at tilbyde et kursusmodul efter hjemtagelsen og ”realitetschokket”.

Visitationsproblemet:

Mette Garnæs anførte, at ikke så mange lande anerkender eneadoptanter, hvorfor det ofte vil være ældre børn eller børn med særlige behov, der kan stilles i forslag til de enlige ansøgere. Problemet angår navnlig de ansøgere, der er godkendt til børn over 0 år. Eneansøgerne bør forberedes på dette visitationsproblem, som skaber lange ventetider, herunder med fornyede vanskeligheder, når de enlige i forbindelse med en regodkendelse får meddelt en ny aldersramme.

PAS:

Marianne Wung-Sung orienterede om DanAdopts arbejde med at rådgive adoptanter efter adoptionen, hvilket sker af såvel enlige adoptanter som familier. DanAdopt bruger meget tid på dette og er af den opfattelse, at rådgivningen burde udbydes af kommunerne. Det er kendetegnende for DanAdopts hjemkomstsamtaler, at der tales om alle aspekter ved adoptionen. En del enlige giver udtryk for, at de har fortrudt adoptionen, at de mangler tid og oplever, at barnet har overtaget deres liv. Barnets afvisning er det, der opleves som det værste, og det er svært for adoptanterne at rumme det. De enlige bebrejder sig selv og søger derfor ikke støtte i netværket, hvor de kan blive mødt med bagklogskab, eller i amtet, som netop har blåstemplet dem som adoptanter. Mange af de enliges reaktioner findes også hos familierne, men det er nemmere for dem at håndtere problemerne, fordi de kan bruge og aflaste hinanden.

DanAdopts anbefalinger:

- Fokus på barnets tarv: Når enlige får lov at adoptere må vi også være der til at hjælpe, når der er behov for det.
- Erkende at det kræver ressourcer: F.eks. etablere en forebyggende indsats i den første tid efter adoptionen, eventuelt ved at lade en psykolog eller børnelæge tage med på opfølgingsbesøg samt udvide antallet af disse. Det ville være optimalt med en rådgivningsenhed, der kan rykke ud.
- Bedre forberedelse på opgaven.
- Bedre opfølgning efter hjemtagelsen: Adoptanterne oplever tit virkeligheden efter hjemtagelsen som et chok.

- Adoptionsrådgivning: I forbindelse med den nye kommende struktur bør der klart organiseres bedre adoptionsrådgivning.

DanAdopt gjorde afslutningsvis opmærksom på, at organisationen har erfaringer med flere kvindelige adoptanter, der lever i homoseksuelle forhold.

Vibeke Rønne bemærkede på forespørgsel, at en aldersramme ikke ændres ved den første re-godkendelse, og at godkendelsesprocenten for enlige i 2005 var lavere end for par.

Jens Ringberg anførte, at det kunne lyde som om, at de enliges netværk er meget svage.

Mette Garnæs svarede, at det i højere grad er problemet, at de enlige ikke ønsker at trække på deres netværk i relation til de tabubelagte vanskeligheder.

Marianne Wung-Sung tilføjede, at det også ofte er de praktiske opgaver, der ønskes hjælp til, hvilket netværket ikke har lyst til at hjælpe med.

Jens Seier, Nordjylland Amt, spurgte, om DanAdopt havde erfaring med enlige, der adopterer flere børn.

Marianne Wung-Sung svarede, at der som regel var færre vanskeligheder med det andet barn, da kvinderne ofte har formået at skabe gode forbindelser at trække på og ved, hvad de går ind til.

Erling Lykkegaard, Roskilde Amt, spurgte, om der var blevet godkendt enlige mænd.

Mette Garnæs svarede, at AC havde haft 2 enlige mænd og DanAdopt 1 mand.

Birthe Nielsen, Storstrøms Amt, bemærkede, at det kunne være interessant at undersøge børne-nes trivsel efter f.eks. 5 år.

Vibeke Rønne tilføjede, at nævnet ikke har ressourcer til at forestå en sådan undersøgelse men gerne yder praktisk bistand, hvor det er muligt.

Inge Fabricius, Adoption og Samfund, anførte, at hun selv havde adopteret 2 børn som enlig adoptant, og at hun var enig i hensigtsmæssigheden af en sådan undersøgelse. Selv oplevede hun det som en stor fordel at have talt med mange adoptanter forud for adoptionerne.

Gitte Johansen, Århus Amt, spurgte AC, om de kunne genkende DanAdopts erfaringer.

Tove Vase, AC svarede, at enlige generelt opleves som en vanskelig gruppe, fordi de står i en særlig situation. AC har ikke dybdegående samtaler som DanAdopt og oplever derfor ikke på samme måde, at der er større problemer for enlige end for par. AC fandt det hensigtsmæssigt om amterne i kontakten med de enlige kan nå ind bag facaden og håndtere de eventuelle problemer.

Tina Schwenson, AC, oplevede ligesom DanAdopt, at rådgiverne bliver en slags professionelle veninder.

Vibeke Rønne var af den opfattelse, at de enliges problemer må gøre sig gældende for både ansøgerene i DanAdopt og i AC. Hun opfordrede amterne til at overveje, hvordan problemerne kan afdækkes.

Jette Razka, Frederiksborg Amt, bemærkede, at opfølgingsrapporterne jo ikke skal omhandle forældrenes problemer, men at dette ikke betyder, at amterne ikke er opmærksomme på og ser problemerne.

Vibeke Rønne anførte, at forældrenes problemer vel måtte afspejle sig i barnets trivsel, hvorfor det er vigtigt at søge dem belyst tidligst muligt.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, mente ikke, at amternes sagsbehandlere burde stå for dette, da amtet er den godkendende myndighed og på ny skal forestå undersøgelsen i relation til en eventuel ansøgning om endnu et barn.

Karen Monrad, Vestsjællands Amt, foreslog at iværksætte et kursusforløb efter hjemtagelsen af barnet, da ansøgernes fokus i fase 2 primært er at blive godkendt.

Medlem af Adoptionsnævnet, psykolog Marie Gammeltoft om forundersøgelse af enlige ansøgere, herunder brugen af psykologiske undersøgelser

Marie Gammeltoft fastslog indledningsvis, at enlige skal opfylde de samme krav som par for at blive godkendt og herudover skal være i besiddelse af nogle yderligere kvalifikationer. Adop-

tivbørn har formentlig generelt de samme vanskeligheder, uanset om de adopteres af par eller enlige, og forskellen er derfor, at de enlige skal varetage opgaven alene, og dertil kræves noget yderligere.

I forbindelse med vurderingen af en ansøgers ressourcer er det vigtigt at tage udgangspunkt i, hvad der generelt vides om omsorg for spæd- og småbørn, herunder hvordan man kan fremme en positiv udvikling og trivsel.

Adoptivbørn har været i et andet land på en institution, hvor de kan siges at have oparbejdet en indre arbejdsmodel, de lever og reagerer efter, og som de tager med sig til adoptivfamilien. I biologiske familier bliver forældrene og barnets indre model automatisk den samme, men i adoptivfamilier skal barnets model ændres. I den forbindelse er det vigtigt for barnet med forudsigelighed.

Forskning viser, at det også er meget vigtigt, at barnets primære omsorgspersoner er emotionelt tilgængelige for barnet, og at de primære omsorgspersoner er i stand til at leve sig ind i barnets følelser og behov. Herudover er det vigtigt, at de primære omsorgspersoner kan "tune" sig ind på barnets adfærd og udspil, sådan at det barnet får tilbage er struktur og rammer (afstemthed mellem forældre og barn). Endelig bør forældrene være i stand til at reflektere.

Marie Gammeltoft har selv arbejdet med bl.a. psykisk syge forældre m.v., og der findes redskaber til at vurdere, om de ovennævnte faktorer er til stede og hvis ikke, hvornår de så kan komme det. Dette er dog vanskeligere at vurdere, når der ikke er et barn at sammenholde med.

Psykolog Niels Peter Rygaard skrev i januar 2006 en kronik om behovet for post adoption services, og han fremkom i den forbindelse med nogle forslag om at nedjustere de indledende undersøgelser af adoptanterne. Marie Gammeltoft var enig i hans synspunkter om, at tilknytningsmønstre er vigtige, men undersøgelse af andre personlighedsmæssige træk er lige så vigtige, såsom eksempelvis psykisk robusthed, kontaktevne, forudsigelighed – stabilitet, relationer til andre samt herudover begavelse og indsigt i adoptivbarnets situation.

Der findes en metode til at vurdere tilknytningsmønstrene – Adult Attachment Interview (AAI), hvilket f.eks. er relevant at belyse hos ansøgere, der har haft en belastet opvækst eller oplevet traumer af anden art, da egne problemer i disse situationer kan vanskeliggøre evnen til at tage sig af et adoptivbarns problemer.

AAI udmønter sig i en vurdering af tilknytningsmønstret i en af følgende kategorier:

- fri, autonom tilknytning (kan let og ubesværet fortælle om opvækst og positive og negative oplevelser på en åben, integreret måde)
- tillukket/afvisende tilknytningsmønster (tillukkethed i relation til andre, afvisning af at oplevelser har betydning, tilbageholdelse af følelser, idyllisering)
- overvældede tilknytningsmønster (overvældes, præges af ambivalens, kan ikke slippe følelser af f.eks. vrede)
- Ubearbejdet tilknytningsmønster (alvorlige traumer, manglende sammenhæng i beskrivelsen, brud i logik, forvirret, kaotisk tænkning)

Undersøgelser viser, at i den almindelige befolkning bliver en mors tilknytningsmønster overført til barnet i 70% af alle tilfælde.

Udover tilknytningsmønstre er som anført andre faktorer vigtige såsom

- psykisk robusthed, herunder stresshåndtering, fleksibilitet i forhold til egne forestillinger og ideer og rummelighed (kan vurderes ud fra tackling af tidligere belastning eller test)
- kontaktevne, herunder at kunne indgå i gensidig kontakt, dybde i kontakt, kvalitet af emotionel kontakt og håndtering af konflikter/vrede/aggression,
- forudsigelighed, herunder impuls kontrol, følelsesmæssig stabilitet og stabil livssituation
- relationer til andre, herunder erfaring med længerevarende relationer, evnen til at skabe og vedligeholde relationer, forestillinger om netværkets støtte, samarbejdsevne og evne til at søge hjælp
- begavelse
- Evne til refleksion, herunder er det vigtigt, at ansøgeren har gjort sig overvejelser, uanset indholdet heraf, medmindre der er tale om klar idyllisering.

Såfremt der i undersøgelsesforløbet er tvivl om disse personlighedsmæssige træk hos ansøgeren, bør der anvendes en psykologisk undersøgelse til vurdering heraf. Det er vigtigt, at spørgsmålene, som ønskes besvaret ved psykologundersøgelsen, er formuleret så specifikt som muligt, ligesom det er vigtigt at anvende en psykolog, der har relevant viden om emnet. Vedrørende egnetheden som adoptant er det samrådet, der skal vurdere dette og ikke psykologen.

Statistiske oplysninger viser, at der i 2000 var 44 afgørelser om enlige ansøgere, hvoraf 77% blev godkendt, i 2004 var der 76 afgørelser om enlige ansøgere, hvoraf 93% blev godkendt, og i 2005 var der 78 afgørelser om enlige ansøgere, hvoraf 87% blev godkendt. Godkendelsesprocenten er således relativ høj, og af samtlige sager i 2005 blev der kun for 7 ansøgere vedkommende iværksat en psykologisk undersøgelse.

Marie Gammeltoft gennemgik herefter hovedtrækkene af den tilsynsgennemgang, som blev foretaget af nævnet i 2005, vedrørende sager om psykiske helbredsforhold og sager, hvor der blev iværksat psykologiske undersøgelser. Afrapporteringen kan ses i nævnets årsberetning fra 2004.

Gennemgangen viste, at der i 7 ud af 22 sager om psykiske problemstillinger var der tale om enlige ansøgere, hvoraf de 6 var blevet godkendt i fase 1, mens den 7. enlige ansøger havde trukket ansøgningen tilbage på grund af graviditet. Kun 3 af sagerne var blevet afgjort i fase 3 på tidspunktet for nævnets gennemgang, og de pågældende 3 enlige ansøgere var alle blevet godkendt, selvom der for ingen af dem var iværksat en psykologisk undersøgelse i fase 3.

Marie Gammeltoft påpegede, at selvom det i fase 1 vurderes, at ansøgere ikke lider af en psykisk sygdom, kan der i mange tilfælde være behov for en psykologisk undersøgelse i fase 3.

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune bemærkede, at det i mange tilfælde kan være svært at finde den rette psykolog til at foretage undersøgelserne.

Marie Gammeltoft svarede, at hun godt kunne forstå problemet, men at man så vidt muligt måtte forsøge at spørge andre til råds, ligesom psykologerne bør beskrive deres kompetencer.

Psykolog Marianne Verdel, Københavns Amt, anførte, at det generelt var svært overhovedet at finde psykologer til opgaven med at gennemføre psykologiske undersøgelser, og at man som offentlig myndighed også skulle være opmærksom på ikke at favorisere nogle. Hun foreslog, at man i forbindelse med strukturreformen tager højde for dette.

Marie Gammeltoft var enig i, at man med fordel kunne skabe en form for netværk.

Gitte Johansen, Århus Amt anførte, at det efter hendes opfattelse var vigtigt at bruge psykologer, der er vant til at lave disse undersøgelser.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, mente også, at det var vigtigt ikke at ignorere den kompetence, der er hos sagsbehandlerne, da disse i vidt omfang også kan vurdere ansøgernes egnethed.

Marie Gammeltoft bemærkede, at man eventuelt kunne forestille sig, at der foretages supervision på sagerne, eller at flere sagsbehandlere knyttes til de enkelte sager.

Lene Kamm var enig i, at supervision kunne være en god løsning.

Vibeke Rønne præciserede, at de psykologiske undersøgelser i fase 1 navnlig bør foretages med henblik på vurdering af begavelse. Undersøgelserne af andre forhold vil normalt skulle foretages i fase 3. Endvidere har nævnet i nogle sager konstateret, at amtet ikke er vendt tilbage til psykologen med uddybende spørgsmål, selvom der er mangler ved undersøgelserne. Supervision kunne efter hendes opfattelse være en god ide, men den bør foretages i det åbne og i en forvaltningsretlig proces, sådan at det ikke bliver et problem i forhold til ansøgerne, der bør partsføres over psykologens input.

Karen Monrad, Vestsjælland Amt, tilsluttede sig Lene Kamms synspunkter vedrørende sagsbehandlerens rolle og evne til at vurdere ansøgerne. Af samme grund fandt hun det vigtigt, at sagsbehandleren kan tage sig den tid til samtalerne, der vurderes som nødvendig.

Marie Gammeltoft tilføjede, at sagsbehandlerne i den forbindelse også må gøre meget ud af at beskrive de observerede vanskeligheder konkret i amtets journaler.

Tove Andreasen, Roskilde Amt, anførte, at man som sagsbehandler kunne frygte, at nævnet ville ændre et afslag truffet ud fra sagsbehandlerens vurdering til en afgørelse om iværksættelse af en psykologundersøgelse.

Vibeke Rønne svarede, at der i forhold til par jo gælder en formodning, mens der for enlige skal bevises nogle særlige ressourcer, hvorfor vurderingen af de to tilfælde vil blive forskellig. Man kan ikke tolke nævnets praksis på den anførte måde, men som anført af Marie Gammeltoft er det vigtigt med konkrete beskrivelser af ansøgeres vanskeligheder.

Lene Kamm videregav en appel fra kursuslederne på de adoptionsforberedende kurser, der har udtrykt bekymring for den høje godkendelsesprocent, idet der på kurserne observeres store problemer hos ansøgerne. De opfordrer derfor til mere opmærksomhed på vurderingen i fase 3.

Forfatteren Bertill Nordahl: ”Om det faderlige og det moderlige”

Forfatter og foredragsholder Bertill Nordahl holdt et oplæg om det faderlige og det moderlige, hvori han bl.a. beskrev kønsidentitetens dannelse, og hvordan den kommer til udtryk hos en far og en mor. Herunder berørte han emner som det feminine og det maskuline, og hvordan dette kommer til udtryk i det kvindelige og det mandlige og dermed i det moderlige og det faderlige,

samt kønnets betydning i de tre skabe, som en far og en mor lever sammen i: Ægteskabet, forældreskabet og familieskabet. Han drog i den forbindelse paralleller til sagsbehandlerens rolle i relation til spørgsmålet om at godkende henholdsvis mænd og kvinder som adoptanter til henholdsvis drenge og piger.

Fredag den 10. marts 2006

Vibeke Rønne opsummerede gårsdagens drøftelser og introducerede fredagens program.

Medlemmer af Adoptionsnævnet, journalist Jens Ringberg og konsulent Stig Fog orienterer om arbejdet i nævnet.

Jens Ringberg og Stig Fog præsenterede sig og beskrev baggrunden for deres udpegelse som lægmedlemmer af nævnet. De orienterede herefter om nævnets struktur, herunder at nævnet fungerer som højeste klageinstans, og at der til forskel fra samrådene er lægmedlemmer i nævnet, ligesom ansøgere har mulighed for at få personligt fremmøde.

Et lægmedlems opgave er ikke defineret i lovgivningen, men lægmedlemmerne voterer på lige fod med de øvrige medlemmer. Til forskel fra disse repræsenterer lægmedlemmerne ikke en bestemt fagkundskab men bibringer drøftelserne nogle almene holdninger. Både Jens Ringberg og Stig Fog har en kommunikationsmæssig baggrund, og de er ikke altid enige i de øvrige nævnsmedlemmers voteringer.

Som eksempel herpå blev det fremhævet, at nævnet i forbindelse med klagesager om helbredsmæssige forhold har drøftet, hvor ærlig man bør være i begrundelsen for helbredsmæssige afslag, hvor lægmedlemmernes holdning er, at man bør melde klart ud, hvor alvorlig en sygdom, der er tale om.

Jens Ringberg bemærkede, at han i sin funktion som lægmedlem ikke optræder som ”ansøgerens advokat”, selvom han selv har adopteret.

Alle ansøgere har mulighed for personligt fremmøde, og sekretariatet sørger for at give ansøgerne mundtlig og skriftlig vejledning om, hvordan det foregår. Nogle gange kan ansøgerne opleve situationen som meget overvældende på grund af det forum, som de skal tale i. Det er dog

meget forskelligt, hvordan folk håndterer situationen, herunder om de har forberedt et indlæg eller ej. Det er endvidere meget forskelligt, om det har betydning, hvorvidt ansøgerne møder personligt, idet det i alderssager normalt er helt uden betydning, mens det i sager om ansøgerens ressourcer kan have betydning. Et personligt fremmøde vil dog aldrig have afgørende betydning, idet nævnet primært forholder sig til det skriftlige grundlag i sagen. Fremmøder kan således påvirke sagen men ikke afgøre den. Samtidig kan muligheden give ansøgerne en oplevelse af, at de har gjort deres yderste og haft indflydelse på sagens behandling, ligesom det generelt øger borgernes retssikkerhed.

Vibeke Rønne bemærkede, at man overvejer at ændre reglerne om muligheden for at bede om personligt fremmøde, sådan at det eksempelvis udelukkes i alderssager.

Vibeke Rønne og medlem af Adoptionsnævnet, forvaltningsdirektør Birgit Skov Jensen om ”åbne adoptioner”, herunder plenudrøftelser om emnet.

Vibeke Rønne tilkendegav indledningsvis, at hun tidligere har været formand for Børn og Ungedvalget i Københavns Kommune, hvor hun oplevede mange triste skæbner for plejeanbragte børn.

Aktuelt er der udsendt en betænkning fra Socialministeriet (betænkning nr. 1463 om retssikkerhed i anbringelsessager) bl.a. med et forslag om tvangsadoption i situationer, hvor forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og ikke vil kunne skabe en positiv kontakt til barnet under samvær. Muligheden for tvangsadoption foreslås indført for 2 grupper børn, dels små børn under 1 år, dels lidt større børn, som har været anbragt i mere end 3 år.

Der findes allerede i den gældende lovgivning hjemmel til tvangsadoption, men muligheden bruges reelt ikke i praksis, og det nye forslag skal i højere grad skabe et alternativ for ”svingdørsbørnene”.

Der er i Socialministeriets betænkning også et forslag om at skabe ”åbne adoptioner” med mulighed for at fastsætte samvær med de biologiske forældre efter lov om forældremyndighed og samvær. Denne mulighed forventes ifølge betænkningen at kunne få flere til at vælge adoption frem for anbringelse. Forældrene kan således have et reelt ønske om at få oplysninger om barnet, hvis det eksempelvis bliver alvorligt sygt, får søskende eller lignende, hvilket de ikke efter de gældende adoptionsregler har ret til. Ifølge betænkningen vil det dog formentlig være van-

skeligt at finde adoptivforældre til sådanne adoptioner, og det er da også forudsat, at kontakten med den biologiske familie alene bør opretholdes, hvor dette kan foregå uproblematisk.

Adoptionsnævnet har aktuelt også drøftet åbne adoptioner, hvilket dog mere har vedrørt spørgsmålet om, hvorvidt anonymiteten altid skal opretholdes, eller om der bør etableres mulighed for, at den biologiske familie kan få nogle oplysninger om barnets trivsel m.v. Det kan således være svært at få øje på begrundelsen for at udelukke biologiske mødre fra at få kendskab til, om barnet lever eller ej og har det godt.

Nævnet havde i 2005 nogle enkelte sager om ansøgere, der ønskede at adoptere et barn, som de ikke havde haft tilknytning til, men som den biologiske mor ønskede bortadopteret til dem.

Under nævnets tilsynsrejse til Sydafrika oplevede nævnet, at de biologiske mødre i langt højere grad end i Danmark blev inddraget i forbindelse med de nationale adoptioner, sådan at de biologiske mødre fik lejlighed til at gennemgå profiler af de potentielle adoptivfamilier og havde indflydelse på valget mellem disse.

På et andet punkt er den biologiske danske familie stillet dårligere end den udenlandske biologiske familie. Danmark stiller således ikke krav om opfølgingsrapporter vedrørende dansk adopterede børn, selvom langt de fleste afgiverlande kræver dette. Man kan derfor overveje, om flere børn ville blive bortadopteret, hvis kontakten til den biologiske slægt i mindre grad blev afskåret. Der er aktuelt fokus på emnet, og nævnet drøfter løbende, om man bør bevæge sig væk fra anonymiteten, som i et lille land som Danmark alligevel hurtigt vil kunne blive hypotetisk.

Vibeke Rønne opfordrede amterne til at fremkomme med input til emnet, da amterne i dagligdagen har den direkte kontakt til såvel de biologiske mødre som ansøgere til danske børn.

Birgit Skov Jensen redegjorde herefter for, at nævnet har behandlet en enkelt sag om et dansk barn, der ønskedes bortadopteret ved en delvis åben adoption, sådan at den biologiske mor senere kunne få mulighed for at få oplysninger om barnets trivsel og lignende.

Hun holdt herefter et indlæg vedrørende forskellige betragtninger om åbne adoptioner:

Hvem ønsker det?

Ønsket om at kunne gennemføre åbne adoptioner af danske børn kommer primært fra de biologiske forældre og fra samfundet repræsenteret ved Folketing og offentlige myndigheder som varetager børns tarv.

De biologiske forældre

De biologiske forældre forældres ønsker er - så vidt det er nævnet bekendt - ikke systematisk kortlagt. Ved gennemgang af matchingerne af danske børn til anonym bortadoption fra 2003 - 2005 (i alt 46 sager) tegner der sig følgende billede:

1 af forældrene (faderen) har ønsket samkvem med barnet.

4 af mødrene har vedlagt brev og/eller gave til barnet og haft ønske om, at adoptivfamilien vil sende oplysninger om, hvordan det går barnet.

2 af mødrene har ønsket, at adoptivfamilien vil støtte barnet i senere kontakt med den biologiske familie.

2 af mødrene har udtrykkeligt tilkendegivet, at de ikke ønsker kontakt med barnet.

37 har ikke tilkendegivet ønsker om åbenhed eller fortrolighed.

Tallene skal tages med stor forsigtighed, da der kan være forskellig praksis i amterne med hensyn til, hvorledes dette emne behandles i samtalerne med forældrene. Desuden er der tale om uddrag af journalerne, og emnet kan udmærket være berørt men ikke noteret i erkendelse af, at muligheden for åbenhed har været meget begrænset.

Tallene er måske især udtryk for de tilfælde, hvor forældrenes ønske i den ene eller anden retning har været meget markante.

Det fremgår af de sager, hvor de biologiske forældre ønsker åbenhed, at begrundelsen især er forældrenes behov for at vide, hvordan det går barnet og behovet for at skabe forståelse hos barnet for den svære beslutning om afgivelse af barnet til bortadoption, de har truffet, og at de har gjort det til barnets bedste.

Samfundet

Samfundets interesse i åbne adoptioner er vel forenklet fremstillet, at sikre flere børn en tryk og stabil opvækst hos ressourcestærke forældre, og at dette kan opnås ved at flere forældre vil væ-

re parate til at give samtykke til bortadoption, såfremt de har mulighed for at følge barnets udvikling og eventuelt fortsat have kontakt med barnet.

Men også de to øvrige parter i adoptionen: barnet og adoptivforældrene har interesser i åbenheden.

Barnet

Gennem de senere år er der sket en betydelig udvikling i viden om barnets behov for at kende sin biologiske baggrund og i det mindste, at det i adoptivfamilien er et emne, som der kan tales åbent og respektfuldt om.

For mange kan det være vigtigt at komme i kontakt med de biologiske forældre og kende noget til baggrunden for bortadoptionen, for at kunne udvikle sin identitet. For andre kan det være vigtigt at kende noget til evt. arvelige sygdomme og andre forhold, som der ikke umiddelbart er adgang til i de dokumenter, der er til rådighed hos adoptivforældrene.

Adoptivforældrene

I takt med den øgede forskning på området og adoptivforældrenes øgede viden om adoption og det at være "en speciel familie", bl.a. gennem de adoptionsforberedende kurser og undersøgelsesforløbet, ser det ud til, at åbenhed i forhold til den biologiske familie falder naturligt for adoptivfamilien.

Adoptivforældrene vil dog nok være den part i adoptionen, som vil være mest tilbageholdende og usikre i forhold til åbne danske adoptioner. Dels fordi de biologiske forældre vil være tæt på, dels fordi de vil være usikre på også at skulle forholde sig til en biologisk familie med behov for kontakt, som måske kan blive problematisk.

Der er vel en udbredt opfattelse af, at de biologiske forældre til danske adoptivbørn er svært socialt belastede, og at det kan være vanskeligt at håndtere for adoptivfamilien.

Den omtalte optælling af notaterne fra de seneste 3 års matchinger viser et noget andet billede:

Af optegnelser vedrørende de 46 mødre fremgår at:

3 mødre var stof- eller alkoholmisbrugere

8 mødre havde psyko-sociale problemer

5 mødre var psykisk syge

1 mor var fysisk syg

29 mødre var sunde og raske

9 mødre blev forsørget af forældrene, fordi de var under 18 år

3 mødre levede af Statens Uddannelsesstøtte

2 mødre var på sygedagpenge eller arbejdsløshedsunderstøttelse

17 mødre havde arbejdsindtægt

12 mødre var på kontanthjælp

3 mødre modtog førtidspension

18 mødre var gået ud af skolen fra 8.- 9. eller 10 klasse.

11 mødre havde HF/gymnasiet eller teknisk/handelsskole eksamen

7 mødre var under videregående uddannelse

10 havde afsluttet videregående uddannelse

Som det fremgår, er en stor del af mødrene på indikatorerne helbred, forsørgelsesgrundlag og uddannelse således velfungerende.

Hvad betyder åbenhed?

I Adoptionsnævnets indkaldelse i oktober 2005 af sager om åben adoption, defineres området som:

"ansøgninger om åben adoption, dvs. ikke-anonyme fremmedadoptioner, hvor barnets biologiske slægt og adoptionsansøgerne har indgået aftale om at gennemføre adoptionen på baggrund af et gensidigt ønske om, at barnet skal vokse op hos de pågældende adoptionsansøgere".

Åbenheden kan herudover have mange grader som f.eks.:

- De biologiske forældre og adoptivfamilien kender hinanden, fordi adoptivfamilien er plejefamilie for barnet.
- I forbindelse med matchingen af et adoptivbarn til en godkendt familie fra ventelisten aftales kontakt mellem den biologiske familie og adoptivfamilien eller fast samkvem mellem barnet og den biologiske familie (i variabelt omfang).

- De biologiske forældre og adoptivfamilien får ved matchingen oplysning om hinandens identitet og bopæl og kan tage kontakt efter behov og udveksle rapporter uden myndighedernes medvirken.
- Adoptivforældrene sender med jævne mellemrum rapporter om barnets forhold til myndighederne, som videresender eller udleverer oplysningerne i anonymiseret form til de biologiske forældre.
- De biologiske forældre er involverede i Adoptionsnævnets matching mellem barnet og adoptivforældrene ved f.eks. at få en anonymiseret beskrivelse af den foreslåede adoptivfamilie og tage stilling til, om samtykket til bortadoption på denne baggrund opretholdes

Adoptionsnævnet har endnu ikke taget stilling til, hvilke former for åbenhed man kan anbefale i de tilfælde, hvor der drejer sig om godkendte familier på den danske venteliste, og hvor der ikke forinden matchingen har været forbindelse mellem den biologiske familie og adoptanterne.

Birgit Skov Jensen opfordrede landsmødets deltagere til at bidrage med synspunkter til brug for nævnets videre arbejde med spørgsmålet.

Hvad vil åbenheden betyde for godkendelsessystemet?

De biologiske forældres ønsker med hensyn til åbenhed eller anonymitet vil forudsætte, at der i undersøgelsesforløbet sker en afdækning af, hvorledes ansøgernes holdning er til forskellige grader af åbenhed, og om denne holdning er grundfæstet nok til, at den også vil blive omsat i handling, når de har adopteret barnet.

Man kunne i sin yderste konsekvens etablere to godkendelsesrammer med henholdsvis godkendelse til åben adoption og godkendelse til anonym adoption. Spørgsmålet er, hvor mange der ville søge om godkendelse til åben adoption, og om det i givet fald vil betyde nedgang i antallet af ansøgere til danske børn.

En mere nærliggende fremgangsmåde vil måske være at få en grundig beskrivelse af, hvilke holdninger, ansøgerne har til de biologiske forældre, deres baggrund og bevæggrunde til at bortadoptere barnet. Herudover kræves en redegørelse for ansøgernes holdning til information til barnet om adoptionen og beskrivelse af, hvorledes de vil håndtere barnets eventuelle behov for at finde tilbage til de biologiske forældre. Endelig må redegørelsen indeholde en afklaring

af ansøgenes holdning til kontakt med den biologisk slægt i forskellige former og grader. Samrådene må desuden give ansøgerne information om, at de biologiske forældre ved afgivelse af samtykke kan ønske åbenhed, samt at Adoptionsnævnet så vidt muligt vil imødekomme dette ønske.

Hvad vil det betyde for rådgivning af og samtykke fra de biologiske forældre?

I sagsbehandling og rådgivning af forældre, som ønsker bortadoption skal der som noget nyt ske oplysning om muligheden for forskellige former for åbenhed. Det er vigtigt, at forældrenes ønsker i så henseende er tydeligt beskrevet.

På den anden side er det også vigtigt af få beskrevet, såfremt de biologiske forældre ikke ønsker kontakt og samtidig informere om, at det er barnets ret at få oplysninger om de biologiske forældres identitet og beslutte, om det på trods af de biologiske forældres ønske vil forsøge at optage kontakt.

Dilemmaet er her ikke at give de biologiske forældre så mange garantier, at Adoptionsnævnet ikke har mulighed for at opfylde dem. Herved kan matchingen trække i langdrag og barnets krav på en adoptivfamilie så hurtigt som muligt kan få for lav prioritet

Hvad vil det betyde for behovet for post adoption service?

Ved etableringen af mulighed for helt eller delvis åbne adoptioner skal der være opmærksomhed på, at det kan medføre et større behov for rådgivning og konfliktløsning i barnets opvækst.

For barnet kan der opstå en usikkerhed med hensyn til, hvem ens forældre er, og hvor barnet grundlæggende hører til.

Der kan opstå pres eller konflikt mellem de biologiske forældre og adoptivforældrene om omfanget og karakteren af samvær og kontakt.

Fra at den biologiske familie har været en anonym størrelse i barnets og adoptivforældrenes liv, kan de nu blive en aktiv med- og modspiller på godt og ondt. Der kan være behov for en instans, der kan regulere forhold, hvis ikke parterne selv kan løse eventuelle uoverensstemmelser.

Hvad kan vi gøre inden for nugældende lovgivning?

Som lovgivningen er i dag, vil der være følgende forudsætninger for åbne adoptioner:

- Ved adoptionen sker der fuldt familieskifte.
- Når adoptionen er bevilget, kan åbenheden kun gennemføres, såfremt adoptivfamilien ønsker det og i det omfang, som de bestemmer.
- Aftale om indsendelse af årlige rapporter om barnets udvikling og trivsel kan ikke sanktioneres, hvis adoptivforældrene ikke holder aftalen.

Spørgsmål til Vibeke Rønne og Birgit Skov Jensen

Birthe Nielsen, Storstrøms Amt, anførte, at hun i årenes løb var blevet ringet op af biologiske mødre, der havde lagt bortadoptionen bag sig og nu ønskede oplysninger om barnet. Hun havde ligeledes oplevet en situation, hvor en biologisk søster har ønsket kontakt til et bortadopteret barn.

Kirsten Jensen, Fyns Amt, bemærkede, at hun fandt det skræmmende, hvis det offentlige skulle blande sig i konflikter mellem adoptivfamilier og den biologiske slægt, da adoptanterne er valgt ud fra hensynet til barnet, hvorfor man bør lade dem håndtere barnet uden indblanding. I forhold til barnets ret til at kende sit ophav kan der også drages en parallel til de situationer, hvor der anvendes æg- eller sæddonation.

Birgit Skov Jensen præciserede, at det offentlig snarere end at "blande sig" i konflikter eventuelt kunne tilbyde mægling eller rådgivning, hvilket eventuelt kunne foregå i den nye statsforvaltningers regi. Det er ingen tvivl om, at adoptivfamilien har myndigheden til at træffe beslutninger om barnets forhold.

Marie Gammeltoft bemærkede for så vidt angår barnets ret til at kende sin baggrund, at det må anses for at være til det enkelte barns bedste at have mulighed for at kunne forholde sig til sin baggrund. Hun påpegede endvidere, at åbne adoptioner kan give en større gruppe børn mulighed for en mere stabil opvækst.

Pia Brandsnes, Adoption & Samfund, mente, at det vil give et barn tryghed at vide, hvor det hører til, hvilket er en afgørende forskel på plejeforhold og adoptivforhold. Hun mente endvidere, at det ville kunne volde vanskeligheder at afveje hensynene til henholdsvis barnets mulig-

hed for at have kontakt til sin biologiske familie og barnets mulighed for at kunne skabe tilknytning til adoptivfamilien.

Vibeke Rønne bad amterne om at tilkendegive deres holdning til, hvor åbne adoptivforældrene efter amternes opfattelse generelt er indstillede på at være over for barnets biologiske slægt.

Pia Brandsnes, Adoption & Samfund, tilkendegav, at man formentlig vil kunne finde familier, der er indstillede på den kontakt, der er mulighed for at etablere, selvom størstedelen af adoptivfamilier formentlig vil være afvisende over for dette.

Lena Kortzau, Københavns Kommune, var enig med Pia Brandsnes i, at der vil være en del ansøgere, der vil være indstillet på at have en sådan kontakt. Københavns Kommune havde i 6 sager set en sådan accept af en mulig kontakt, der dog ikke var blevet aktuel.

Karen Monrad, Vestsjællands Amt, anførte, at det vel bør kræve en anden slags godkendelse af de pågældende adoptionsansøgere, hvor sagsbehandleren i højere grad fokuserer på adoptanternes evne til at samarbejde med andre om vanskelige problemstillinger. Hun forudså endvidere visse vanskeligheder som følge af, at nogle i ønsket om at få et barn lover mere end de kan holde.

Vibeke Rønne tilkendegav, at nævnet har behov for nogle beskrivelser af familierne om, hvordan de vil stille sig til ikke-anonymitet. Dette er nyt, da anonymiteten hidtil har været helt grundlæggende. Nævnet vil hellere matche børnene til bortadoption med nogle, der er vurderede egnede, end at opleve de private adoptionsaftaler, hvor en biologisk mor har fundet adoptanter i et ugeblad eller lignende.

Jette Razka, Frederiksborg Amt, fandt det svært at lade ansøgere være bundet af en aftale, som de har været indstillet på at indgå i den indledende fase af adoptionssagen. Således har der været eksempler på, at kontakt til plejefamilier har vist sig mere vanskelig end forventet.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, orienterede om, at hun i Colombia havde deltaget i et forum, hvor biologiske mødre havde udtrykt ønske om at få oplysninger om deres bortadopterede børn, men hvor psykologer havde drøftet hensigtsmæssigheden i at afskære denne kontakt på et tidspunkt af hensyn til mødrenes mulighed for at få afsluttet den sorgproces, der ellers vil vare hele livet. Lene Kamm tilsluttede sig endvidere synspunkterne om, at adoptionsansøgere let kan komme til at love for meget i undersøgelsesfasen.

Pernille Moll, Ministeriet for Familie og Forbrug, bemærkede, at det i forhold til barnets bedste umiddelbart virkede mest reelt at respektere en biologisk mors ønske om kontakt og oplysninger om barnet.

Tina Schwenson, AC, havde oplevet, at adoptanter vælger Colombia som afgiverland som følge af, at der i dette land tages god hånd om de biologiske mødre, hvilket adoptanterne kan glæde deres børn med. Adoptanterne kan dog ikke få oplysning om, hvorvidt breve til den biologiske familie bliver afhentet.

Lena Kortzau, Københavns Kommune, bemærkede, at der ville blive tale om utrolig svære overvejelser for adoptanterne, som allerede er tynget af bekymringer om deres egnethed til at adoptere. Hun fandt idéerne om åbne adoptioner værd at arbejde videre med.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, var af den opfattelse, at det måtte anses for en menneskeret at kunne få kendskab til ens biologiske ophav, uanset om der er tale om insemination med donor-sæd eller adoption.

Ruth Nissen, Københavns Kommune, anførte, at det som følge af kultur/religion kunne være problematisk for nogle at blive konfronteret med et bortadopteret barn.

Vibeke Rønne anførte afslutningsvis, at de biologiske mødre på nuværende tidspunkt ikke kan stilles i udsigt, at der er mulighed for åbenhed omkring adoptionen, da myndighederne indtil videre bør arbejde videre med tankerne herom. Allerede nu kan ansøgere dog forberedes på, at den biologiske slægt kan have ønsker, som man vil søge at imødekomme.

Endelig fremlagde Vibeke Rønne og Birgit Skov Jensen følgende spørgsmål, som bør overvejes i de enkelte amter:

Åbne adoptioner - Spørgsmål til debat i amterne

De biologiske forældre

- Hvad er jeres opfattelse af de biologiske forældres ønsker om viden om barnets udvikling eller kontakt med barnet og adoptivfamilien?
- Hvilken form for kontakt/oplysninger vil der typisk efterspørges af de biologiske forældre?
- Er det jeres indtryk, at de biologiske forældre f.eks. vil ønske at se eventuelle opfølgings-rapporter?

Ansøgerne

- I hvor høj grad taler I med ansøgerne om muligheden for senere kontakt til barnets biologiske familie og hvilke overvejelser giver det typisk ansøgerne anledning til?
- Er det jeres opfattelse, at ansøgere til dansk barn generelt er indstillede på at indgå i en relation til de biologiske forældre?
- Synes I det er rimeligt at stille krav til ansøgerne herom og i givet fald i hvilket omfang?
- Bør der som minimum stilles krav om udfærdigelse af opfølgingsrapporter?

Barnet

- Er der særlige forhold som skal iagttages for at sikre barnet, såfremt der etableres åbne adoptioner?
- Hvilke fordele og ulemper ser I ved stigende brug af åbne adoptioner set fra barnets side?

Det blev tilkendegivet, at amterne snarest vil få spørgsmålene tilsendt, således at der i det enkelte samråd bliver mulighed for at drøfte spørgsmålene nærmere og herefter tilkendegive holdninger til de fremlagte spørgsmål og overvejelserne om åbenhed.

Præsentation af post adoptionsprojekt i Københavns Amt ved psykolog Birgit Cederholm og socialrådgiver Kirsten Graakjær

Psykolog Birgit Cederholm og socialrådgiver Kirsten Graakjær præsenterede sig og redegjorde for, at de gennem de seneste år har arbejdet med et projekt, der via samtaler med adoptivfamilier sætter fokus på behovet for post adoption services. I dagens indlæg redegøres for den del af projektet, der vedrører interviewdelen samt de forhold, der adskiller adoptivfamilierne fra de biologiske familier. Rapporten "Rådgivning efter Adoptionen" blev stillet til rådighed for deltagerne.

Birgit Cederholm redegjorde for, at baggrunden for projektet var, at amtet løbende havde haft kontakt med adoptivfamilier, som dels selv havde henvendt sig, dels var blevet henvist fra kommunerne og det familieretslige team. Heraf har nogle befundet sig i meget ulykkelige situationer, som har krævet længerevarende behandling til både forældre og børn, og i visse tilfælde har der været behov for anbringelse af barnet uden for hjemmet. I 2004 gennemførtes nogle gruppeforløb med forældre, der ikke havde gennemgået adoptionsforberedende kurser, og det

var påfaldende, at mange ikke havde fået hjælp til de problemer, de stod med i hjemmet. Fælles for henvendelserne har været, at det har drejet sig om familier med børn, der var 1 år eller ældre ved hjemtagelsen, og vanskelighederne har typisk handlet om samspejlet mellem forældre og barn. Forældrene har gode ressourcer, men på grund af problemerne trænges de ud i en afmagtssituation, hvor problemerne bliver fastlåste. Antallet af henvendelser har været stigende, og alene i 2005 har der været henvendelser fra 11 nye familier. I undersøgelsen er der fokuseret på, hvordan der kan laves en forebyggende indsats.

Kirsten Graakjær beskrev, at projektets mål kan opdeles i følgende 4 delmål:

- at indsamle viden om, hvordan adoptionen påvirker samspejlet og relationerne mellem børn og forældre,
- at afdække forældrenes behov for en forebyggende indsats i familierne,
- at beskrive et forslag til en forebyggende foranstaltning på baggrund af den indsamlede viden, og
- at iværksætte foranstaltningen på længere sigt, hvilket dog ligger uden for projektets rammer.

Projektet er opbygget i 3 faser, hvor første fase er at indsamle viden om familierne med henblik på at kunne afdække de relevante problemstillinger og familiernes behov for støtte. Dette blev gjort ved at indhente relevant litteratur og ved at foretage en studierejse til Holland, hvor der i Utrecht findes en rådgivning, som yder forebyggende støtte til adoptivfamilier ved hjælp af videooptagelser af samspejlet mellem forældre og børn. Endelig blev der i første fase udarbejdet en interview-guide.

Projektets anden fase var selve interviewdelen, som samlet er beskrevet og bearbejdet i undersøgelsesrapporten, som også omfatter hovedtrækkene af en forebyggende foranstaltning, der vil kunne iværksættes inden for rammerne af Københavns Amt. Projektets tredje fase skal omfatte en iværksættelse af foranstaltningen, som tilbydes alle nye adoptivfamilier, som modtager børn på 9 måneder eller ældre. Gennemførelsen af denne del af projektet forudsætter dog flere økonomiske midler.

Undersøgelingsgruppen består af 9 familier med i alt 11 børn, primært fra Indien og Kina. Udvalget af familierne skete blandt familier, der opfylder følgende 4 kriterier:

- Familier med et eller flere udenlandsk adopterede børn, hvor mindst et af børnene var 9 måneder eller ældre på hjemtagelsestidspunktet,
- Familier, som højst har haft barnet i 2 år fra hjemtagelsen,
- Familier, som har deltaget i det adoptionsforberedende kursus,

- Familier, som er bosat i Københavns Amt.

Temaerne i interviewanalysen er opdelt i tre kategorier: problemlidentifikation, forældrenes håndtering og forældrenes bud på tilbud/behov for støtte.

Birgit Cederholm redegjorde herefter for resultaterne af de gennemførte interviewanalyser:

Problemlidentifikation

Samtlige forældre beskriver, at barnet viser en chokreaktion efter hjemtagelsen, hvilket for nogle børn giver sig udtryk i motoriske reaktioner, der efterhånden fortager sig. Enkelte børn har længerevarende problemer med sproglig og motorisk udvikling, hvilket der i familierne er blevet taget hånd om. Ingen af forældrene er bekymrede for denne del af børnenes udvikling.

Omkring barnets tilknytning og følelsesmæssige udvikling er det navnlig disse aspekter, der skaber bekymring hos forældrene. Efter hjemtagelsen reagerede mange børn med at "lukke af" og var svære at opnå kontakt med, og nogle forældre har oplevet den første tid med barnet som meget belastende. Efterfølgende kunne der for nogle børns vedkommende fortsat forekomme reaktioner, som var svære for forældrene at forstå, og flere forældre har følt sig usikre over for håndteringen af barnets følelsesmæssige udvikling. Alle forældrene har været opmærksomme på udviklingen af barnets tilknytning, og nogle af forældrene refererer til den viden, som de har fået fra de adoptionsforberedende kurser, der i øvrigt opleves som relevante og gode. Forældrene kan også være usikre på egen formåen og bange for at reaktivere eventuelle traumer hos barnet. Nogle forældre bliver også overvældede af egne reaktioner, herunder eksempelvis at de kan få negative følelser i forhold til barnet på grund af dets adfærd. Som adoptivfamilie i forhold til omverdenen, oplever familierne at have fået en ny identitet, og nogle oplever at skulle beskytte barnet og påtage sig rollen som eksperter i forhold til omgivelserne.

Forældrenes håndtering:

Forældrene er alle reflekterende og gør sig mange overvejelser, og de er gode til at sparre med hinanden og andre adoptivfamilier, ligesom der søges viden fra kurser, bøger, internettet m.v. Forældrene er ligeledes gode til at strukturere dagligdagen for at skabe gode rammer for barnet. De følelsesmæssige aspekter ved adoption er svære at forberede sig på, og her må forældrene eksperimentere. Det er ofte i disse situationer, at konflikterne opstår, og da disse ofte er meget individuelle og personlige, kan det være svært at bruge andre adoptivfamilier som støtte. I nogle familier har bedsteforældrene fået en vigtig rolle som en form for aflastning. Forældrene har

generelt været opsigende i forhold til at opnå professionel hjælp via eksempelvis sundhedsplejerske, som dog i flere tilfælde har manglet specifik viden om de adoptionsrelaterede problemer. Endvidere har der været kontakt til læge, psykolog, daginstitution, telefonrådgivning i organisationerne og til amtets sagsbehandler. Det har på baggrund af interviewene været indtrykket, at forældrene har brug for støtte, både i forhold til børnenes adfærd, men også som støtte til at tackle egne følelsesmæssige reaktioner.

Forældrenes bud på tilbud/behov for støtte:

For alle forældrene er det afgørende, at den rådgivning de får, kommer fra en fagperson, som har kendskab til området. Flere har nævnt, at telefonrådgivning giver god mulighed for øjeblikkelig hjælp, og der nævnes endvidere etablering af et adoptionspanel, der tilbyder rådgivning hurtigt fra den relevante fagperson. Også besøg i hjemmet af en fagperson er blevet foreslået, og det opleves som paradoksalt, at der er så meget fokus på forældrene forud for adoptionen men ikke efterfølgende. For flere forældre er det svært at vurdere, om deres barn udvikler sig som det skal, eller om det har brug for særlig støtte. Der hvor belastningen har været størst er i de familier, hvor mødrene har været meget alene med barnet i begyndelsen og selv har oplevet sig i følelsesmæssig krise samt med et behov for en terapeutisk indsats.

Sammenfattende har analysen vist, at det er det følelsesmæssige område, der volder flest vanskeligheder, herunder forældrenes usikkerhed iver for barnets udvikling og dermed håndteringen af barnets reaktioner. Projektet peger på, at relationen mellem barnet og forældrene er særdeles vigtig. Jo mere barnet falder til ro, jo mere oplever forældrene også selv at falde til ro og vice versa. De forældre, der formår at håndtere egne bekymringer, formår også i højere grad at kunne opnå en bedre kontakt til barnet. Det vurderes derfor som vigtigt, at der findes tilgængelig professionel og forebyggende rådgivning. Forældrene ønsker på den anden side ikke at blive sygeliggjorte, og støtte bør derfor være et let tilgængeligt tilbud til alle og en del af opfølgningen efter hjemtagelsen, hvor der af sig selv kommer en fagperson hjem til familierne, men det er væsentligt, at det er en fagperson med en særlig viden om adoptivbørn.

Joakim Hoffmeyer bemærkede, at han umiddelbart ville være betænkelig ved en terapeutisk uddannelse til sundhedsplejersker, da det snarere er viden, der er behov for, end egentlig terapi fra sundhedsplejersken.

Lene Kamm, Familiestyrelsen, spurgte om baggrunden for, at man har begrænset undersøgelsen til at omfatte familier med børn, der var ældre end 9 måneder ved hjemtagelsen.

Birgit Cederholm svarede, at dette skyldtes, at det var familier med børn i denne alder, som man havde erfaring med i amtet forud for undersøgelsen, men hun var enig i, at andre i lige så høj grad havde behov for hjælp. Afgrænsningen er endvidere forklaret i undersøgelsesrapporten.

Præsentation af post adoption services i Frederiksborg Amt ved psykolog Birgit Tarnow.

Birgit Tarnow redegjorde i sit indlæg for Frederiksborg Amts erfaringer med Post Adoption Services (PAS). Dette foregår i Børnerådgivningen, hvor der ydes hjælp og supervision på sager, der henvises fra i alt 19 kommuner.

Etableringen af PAS i Frederiksborg Amt skete efter det i 1995 blev besluttet at placere adoptionsområdet i Børnerådgivningen. Siden begyndte Birgit Tarnow som psykologisk konsulent for adoptionsteamet, og fra 2000 blev der tilbudt rådgivning til adoptivfamilier med adoptionsrelaterede problemer. I 2003 er der endvidere blevet etableret samtalegrupper for adoptivforældre, som adopterer for anden gang.

Formålet med den psykologiske konsulentbistand er at skabe et forum, hvor socialrådgiverne har mulighed for at tage sager op og drøfte konkrete samt mere generelle problemstillinger. Samtidig øges den faglige kompetence, hvilket er med til at kvalificere rådgivningen og inddrage det børnepsykologiske perspektiv, både i forundersøgelsen som ved de senere hjemmebesøg, hvor forældrene også kan tilbydes rådgivning fra en psykolog.

Siden sommeren 2000 har der været behov for rådgivning i 30 sager med i alt 50 børn, heraf 19 sager, hvor socialrådgiverne stadig er i kontakt med familien. De 30 sager drejer sig for nogles vedkommende om familier, der er blevet henvist fra kommunen og for andres vedkommende om familier, der selv har henvendt sig.

Af de samtalegrupper for andengangsforældre, der blev etableret i 2003, har der i alt været 15 familier involveret med i alt 30 børn, heraf var der 1 enlig adoptant.

Der er i et rådgivningsforløb gennemsnitligt 3 kontakter med familierne, men det har varieret mellem 1-13 kontakter. Ved rådgivningens start har barnets alder været fordelt mellem 1-7 år, dog med en lille stigning ved 5 år. Børnene, der kommer fra 12 forskellige lande, har ved adop-

tionen for 40% vedkommende været yngre end 18 måneder og for 60% vedkommende været ældre end 18 måneder.

De adoptionsrelaterede problemstillinger, som der ønskes hjælp til at håndtere, vedrører generelt tidlige tilknytningsproblemer og/eller udviklingsforstyrrelser hos barnet af kognitiv, motorisk, sproglig og følelsesmæssig karakter som følge af:

- tidlige kontaktbrud og miljøskift
- deprivation – utilstrækkelig følelsesmæssig kontakt, understimulering og underernæring, eller
- eventuelt traumatiske oplevelser

Problemerne, som præsenteres af forældrene, angår barnets regulering af følelser med symptomer som voldsomme raserianfald, gråd og ”dyrisk skrigen”, kontrol af indre og ydre verden med symptomer som dominerende og kontrollerende adfærd, kompulsiv adfærd, angst for nye oplevelser/aktiviteter/steder, højt angstniveau, indsovningsvanskeligheder, hyperaktivitet, selvstimulerende og selvdestruktiv adfærd, ukritisk kontakt, problemer med behovsudsættelse, lav selvtillid, skintilpasning (tilpasser sig omgivelserne for meget), samt at børnene kan være for selvhjulpne i forhold til alder.

De sager, der henvises fra kommunen, angår i højere grad teenagere med identitetsvanskeligheder, depressive symptomer og selvdestruktiv adfærd. Problemerne adskiller sig ikke væsentligt fra andre teenagers problemer men har nogle yderligere dimensioner, såsom ekstrem aggression, massiv brug af forsvarsmekanismer og unuanceret vrede mod adoptivforældrene. Deres oplevelse af at ”være blevet udvalgt” skifter til en vrede over at være blevet fravalgt.

Formålet med indsatsen er at styrke tilknytningen mellem forældre og børn samt at forebygge senere og mere alvorlige vanskeligheder. Primært er det forældrene, der modtager rådgivning med henblik på at øge deres forståelse for barnet, herunder hvorledes barnets historie præger dets adfærd og reaktioner. Herudover hjælpes forældrene med at adskille almindelige udviklingsproblemer fra de særlige, som skal forstås i lyset af barnets særlige historie, og de vejledes om, hvordan de skal støtte barnet i dets udvikling. Rådgivningen medfører, at forældrenes kompetence øges og magtesløsheden mindskes.

Over halvdelen af de sager, der behandles i amtets regi, omhandler problemer med det første barn, der bliver tydelige, når forældrene har fået barn nr. 2. Dette hænger bl.a. sammen med de særlige vilkår omkring adoptivfamiliens eget dannelsesforløb, hvor følgende kan gøre sig gældende ved en familieforøgelse fra 3 til 4 familiemedlemmer:

- Det første barn vil typisk være en forløsning på ofte flere års tab og smerte. Man orker ikke flere problemer, når det endelig lykkes.
- Den adopteredes særlige sårbarhed over for at miste. Det er ikke usædvanligt, at det første barn regredierer, når barn nr. 2 kommer.
- Forældrenes forventninger ændres – den lille er blevet den store.
- Ændringer i forældrenes følelser over for det første barn.
- Relationen mellem de to børn kan også volde vanskeligheder.
- Angst der reaktiveres i forbindelse med at tage med ud at hente lillebror/søster.

Samtalegrupperne for 2. gangsførelde har til formål at øge forældrenes kompetence og forståelse for barnets særlige vilkår, og hvordan det afspejles i barnets følelsesliv og adfærd. Grupperne mødes 5 gange á 2 timers varighed, og der deltager 5 par i gruppen. Med udgangspunkt i forældrenes egen beskrivelse af vanskelighederne, belyses problemet gennem udspørgning og fælles refleksion, og den deltagende psykolog giver konkret vejledning, hvis det skønnes relevant.

Som eksempler på tematisk indhold i gruppesessionerne kan følgende fremhæves:

- at adskille det særlige fra det almene
- hvordan skal man forstå barnets reaktioner
- hvordan støtter man børnenes indbyrdes relation og konfliktløsning
- koncentrationsproblemer
- problemer omkring sengetid
- barnets identitet som adopteret – at være anderledes.
- væsentlige skift i barnets liv
- forældrenes egne reaktioner – magtesløshed, vrede og dårlig samvittighed.

For så vidt angår udvikling af PAS området vil det være relevant at benytte sig af kompetencer inden for udviklingspsykologi, klinisk børnepsykologi, viden om adoptionsrelaterede problemer samt behandlingserfaring med både børn og familier.

I forhold til adoptivforældre kan der dog gøre sig visse barrierer gældende i relation til at søge hjælp, idet kun få af forældrene har erfaring med at bruge kommunerne, mange er både personlighedsmæssigt og uddannelsesmæssigt ressourcestærke, de kan føle sig som ”blåstemplede ressourceforældre”, og endelig opfatter mange kommuner adoptivforældrenes problemer som luksusproblemer, som de selv har skaffet sig. I visse kommuner, f.eks. Hillerød Kommune findes dog allerede adoptionsrådgivning.

Vibeke Rønne afslutter landsmødet

Vibeke Rønne takkede for et godt og udbytterigt møde.